

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen säästötoimet heikentäisivät omaishoidon edellytyksiä ja kasvattaisivat paineita raskaampaan hoivaan

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen virkamiesjohto on esittänyt talousarvion vuodelle 2024, ja alueella suunnitellaan sopeuttamistoimia myös omaishoitoon: omaishoidon tuen palkkioita sekä omaishoitajien lakisääteisen vapaan määrää leikataan ja pitäydytään lakisääteisellä tasolla (2–3 päivää vapaata hoidon sitovuus ja vaativuus huomioiden).

Samanaikaisesti säästetään ikäihmisten ja vammaisten päivätoiminnasta sekä kuntouttavasta päivätoiminnasta, jota iäkkäille ihmisille tarjottaisiin vain digilaitteilla. Huomionarvoista on, että etäkotihoitoa ja kotisairaaloimintaa lisätään, mutta monien muistisairaiden tai vaikeavammaisten ihmisten kohdalla näillä palveluilla ei ole merkitystä ilman omaishoitajien tukea. Vuonna 2022 Länsi-Uudellamaalla oli 2765 omaishoidon sopimuksen tehnyttä omaishoitajaa (Sotkanet.fi).

Omaishoito on kustannustehokasta, mutta ei ilmaista

Omaishoito on yleensä inhimillisesti katsottuna paras vaihtoehto hoivan järjestämiseen. Jotta omaishoitajat jaksavat huolehtia läheisestään, he tarvitsevat riittävän tuen ja palvelut. Jos leikkaukset toteutetaan, viestitään omaishoitajille, että heidän antamaansa hoivaa ja huolenpitoa ei arvosteta, eikä sillä katsota olevan merkitystä osana hoivan kokonaisuutta. Omaishoitoyhteisön kanta on, että hoivaa ei tule repiä omais- tai läheishoitajan selkänahasta.

Orpon hallitusohjelman mukaan kuntien terveyden edistämisen määrärahaa sosiaali- ja terveysministeriön talousarviomomentille lisätään ja vaikutetaan sen kohdentamiseen ikäihmisten toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen edistämiseen sekä omaishoitajien tukemiseen. Hallitusohjelman henki on muutenkin myönteinen omaishoitajille, mutta edellytyksiä ja ohjeistuksia asiasta ei ole tehty hyvinvointialueille ja säästösuunnitelmat kumoavat hienot tavoitteet. ¹⁰⁶Myös Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen aiemmassa palvelustrategiassa henki omaishoidon tukea ja palveluita koskien oli toinen.

Tutkimusten mukaan pelkästään ikääntyneiden hoidon menot olisivat vuosittain 2,8 miljardia euroa nykyistä suuremmat ilman omaisten apua (Kehusmaa 2014). Hoivan vaihtoehtoiskustannuksista on muitakin selviä laskelmia. Esimerkiksi Kuusikkokuntien kulujen tarkastelussa omaishoidon ja ympärivuorokautisen hoivan kulujen ero oli kuusinkertainen. Asiakirjan lopussa on vaihtoehtoiskustannustarkastelu: omaishoitoon laskettiin alin omaishoidon tuen palkkio ja kolmen vapaapäivän aikaiset hoivan kulut ympärivuorokautisessa hoivassa (kuusikkokunnat.fi).

Resurssointi omaishoitoon vähentää tai siirtää myöhäisemmäksi julkisesti rahoitetun raskaamman hoivan tarvetta ja vähentää hoivamenoja. Leikkaukset ja hoidettavien arkiselviytymiseen liittyvien palveluiden karsiminen - esimerkiksi päivätoiminnasta - johtavat todennäköisesti monissa tilanteissa säästöjen sijaan kasvaviin kuluihin toisaalla.

Omaishoitajaliitto ry
Espoon ja Kauniaisten Omaishoitajat ja Läheiset ry
Hiiden Omaishoitajat ry

Lähteet:

Kehusmaa, Sari (2014): Hoidon menoja hillitsemässä. Heikkokuntoisten kotona asuvien ikäihmisten palvelujen käyttö, omaishoito ja kuntoutus <https://core.ac.uk/download/pdf/33724398.pdf>

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen talousarvioehdotus (<https://luhva-d10julk.oncloudos.com/kokous/2023271-5-48435.PDF>)

[Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023 \(valtioneuvosto.fi\)](https://valtioneuvosto.fi)

Ikääntyvien ja vammaisten palveluiden kustannuksia vuonna 2019	
Palvelun vuorokausihinta asiakas	Kustannukset kunnalle euroa /vuosi /asiakas
Omaishoidon palkkio, keskim. 440 € / kk + 3 vapaapäivää kk tehostettua palveluasumisessa 186 €	11 976
Kotihoito, 3 kotikäyntiä ilman tukipalveluja 111 €	40 515
Ikääntyneen tehostettu palveluasuminen 172 €	62 780
Kehitysvammaisen ohjattu asuminen 75 €	27 375
Kehitysvammaisen tehostettu palveluasuminen 186 €	67 890
Vanhainkotihoito 214 €	78 110
Vaikeavammaisen palveluasuminen 125 €	45 625
Terveyskeskuksen vuodeosastoahoito 244 €	89 060

Lähde: www.kuusikkokunnat.fi

Kustannuslaskelmat perustuvat kuuden suurimman kaupungin yksikkökustannuksiin vuodelta 2019.